Rákosi Gergely

Ami fáj

Szóba se jöhetett, hogy ne tudtak volna róla. Egy nyolcszemélyes kupéban olyan nincs, hogy valaki ne vegyen tudomást a másikról. Kívánságra az ablakot is ő húzta le.

Akkor még vele együtt heten voltak.

Ott ült az ablak mellett, menetiránnyal szemben, kocsijuk a negyedik-ötödik lehetett a mozdonytól, nyilvánvaló volt, hogy a kormot ő kapja a pofájába, ingére, de hat ember kívánta a levegőt, s bár ő a kormot nem kívánta, habozás nélkül lerántotta az ablakot. Ha máskor nem, hát mikor háttal állt, az ablaknak feszülve, ha futólag is, de a többi hat csak vetett rá egy pillantást.

Vagy később, mikor a sarokba behúzódva, időnként megtörölte az arcát, vagy mikor már a zsebkendője egészen fekete lett, s végleg abbahagyta a törölgetést, és félig lehunyt pilláival igyekezett visszatartani a szemétől az arcába sörétező koromszemcséket, ezt is észre kellett venniük, mert valamiféle módon összefüggésben volt a kívánságukkal, a friss levegővel, mely kevergő mozgásával a szűk kupéban szinte mind az öt érzékszervünknek állandó élményt jelentett.

Ráadásul éppen ebben a kupéban minden lámpa égett, tisztán láthatták egymást. Ő – bár igazán nem volt különösebben jó megfigyelő – így lehunyt szemmel is el tudta volna sorolni nemcsak útitársait, de akár minden ruhadarabjukat, s apró neszekből mindegyik tényked̄ését különkülön. Nem is kell ehhez két és fél óra együttutazás, hiszen ennyi idő alatt, még félálomban is, belerögződnek az emberbe arcok, mozdulatok, szavak, krákogások, jellegzetes öngyújtókattanások, s egy-egy csendes állomáson, míg a mozdony izzadva, pihegve áll, még a légzés egyéni ritmusa is.

Szemben vele egy vékonyka, agyonpiperézett lány ült s egy alacsony fiatalember megfeszítetten egyenesre kihúzott felsőtesttel. Eleinte csak lapos pillantásokat vetettek egymásra, majd közeledési szándékkal kirukkoltak azzal, amijük volt. A lány előszedte hatalmas fonott, fehér retiküljéből szépségápoló készletét, utánahúzta rúzzsal a száját, hullámzó ujjmozdulatokkal igazgatta a haját, s apró fekete szőrű kefével rendezgette szempilláját. A fiatalember hatalmas mappát s a mappából több rajzot vett elő, belemélyedt. Hamarosan szóba elegyedtek. A rúzsról kiderült, hogy eredeti francia, s a rajzokról, hogy tervezőintézeti rajzok, a fiatalember keze munkája. S közben mindketten nagy zavarban voltak,

minduntalan körülnéztek, nem figyeli-e őket valaki, s mivel ő ült szemben, elsősorban őt érték az eltaszító, gyanúsító „ne bámuljon, mert semmi köze nincs hozzá" pillantások. Tehát ezek ketten nagyon is tudomást kellett, hogy vegyenek róla.

A kettősülőhelyeket egy-egy könyéktámasz választotta el egymástól. A szemközti könyéktámaszon túl, az ajtófelőli kettős ülőhelyen egy ötvenes férfi és egy hasonló korú asszony foglalt helyet. Az első perctől kezdve különféle betegségekről, „inekciókról", orvosokról, kórlapokról, kórházi zárójelentésekről beszélgettek, az asszony panaszos, a férfi dörgő hangon. Mint két degeszre tömött zsák süppedtek a vörösbarna, fekete mintás párnahuzatú ülőhelyükön. Láthatóan a legjobb egészségnek örvendtek. Tulajdonképpen nem is egymást okították, hanem a fülkét, s egy-egy eset ismertetése után jelentőségteljesen végignéztek valamennyiünkön. Rajta is természetesen. Testvérek, közeli rokonok vagy nagyon régi ismerősök lehettek, s az efféle beszélgetés bizonyosan felért náluk a megrögzöttek kártyaszenvedélyével. Az asszony kihívott egy szívizomelfajulást, a férfi már rá is csapta a maga lépmegrepedését, az asszony a nagynénje méhrákjával válaszolt, amit a férfi az alig harmincéves unokaöccse érszűkületével tromfolt le. – Mindkét lábát le kellett vágni! – mondta győztesen. Sorra felmérte az útitársak lábszárát, s hozzátette: – Pedig futballista volt. – Megállíthatatlanul dőlt belőlük a szó, halottkémeket megszégyenítő tájékozottságukat adakozó kedvvel közkinccsé tették. Gyanúsan zsibbadó lábbal, meg-megszaladó szívvel utaztak a kivilágított fülke utasai az éjszakában; lépük halkan pattanással megrepedt, csontvelőjük abbahagyta a vörös vérsejt termelését, s a lány kezében a francia rúzs egyre halványodott.

De úgy valahogy az ablaklehúzús ellőtti percekben kifogytak a témából, a férfi mindkét kezét nadrágzsebébe mélyesztette, hátratűrte kabátját, pocakja előtudorodott, buta csecsemőarcában mélyen ülő, apró szemei meghökkenten pislogtak, majd a fülkére szakadó dermedt csendben, melybe már-már bekúsztak a kinti hangok, a kerekek ütemes csattogása, a hullámzó telefondrótok zizegése, mint az úszni nem tudó, aki hirtelen elveszti lába alól a talajt, s libegő kéregdarabkákba kapaszkodik, bizonytalanul másról kezdett beszélni. De jóval halkabban, kapkodva, majdnem elkeseredve. Hogy a tyúkólját kátránypapírral kéne befedni még az őszi esők előtt, és hogy miért „harmonizál" az orosz Pekinggel, ha nem az harmonizál vele. De perc után megrekedt, süllyedt újra kétségbeesetten lefelé. Ekkor vetődött fel, hogy az ablakot ki kéne nyitni, s miután ő ezt azonnal megtette, és az éjszakai friss levegő, korom és szikraesővel betódult, a tömött zsák talajt lelt újra, beleszippantott a

fülkében kavargó levegőbe, s a régi hangerővel kezdte rá: – A fulladás is a vérnyomástól van…– s közben hosszú, hálateli pillantást vetet őrá, hiszen a témát közvetve ő szolgáltatta.

Szemben a gyakorló halottkémekkel fejkendős néni – bizonyára kedvezményes jeggyel utazó vasutas hozzátartozó, hogy az első osztályt megkockáztatta – hajolt a néhány perces szünetben a térdére terített piros csíkos kenyérruha fölé. Egy csirkecombot eszegetett volna már régtől fogva, de még egy órával ezelőtt – a nyombélfekély-lap kijátszásakor – megmerevedett a marokra fogott gyöngyház nyelű zsebkés a kezében, s azóta is szinte megbabonázva meredt, a félig megrágott, de oldalra tolt falattal a szájában szemközti útitársaira. Most a kis kitérő közben hirtelen lenyelte a már íztelen falatot, s levakarta volna még a csontról a kis húst, de a fulladás szónál újra megmerevült a kés a kezében. Jó kis kés volt, rozsdamentes, s mégis éltartó, beszállás után néhány perccel ő adta kölcsön a néninek.

A néni szomszédja magas, testes, vállas negyvenes férfi, rövidre nyírt, kemény tüskehajjal, barnapiros arccal szintén közvetlen kapcsolatba került vele. Először, mikor cigarettáját elnyomva megkérdezte, nem kéne-e lehúzni az ablakot, s másodszor, mikor újabb cigarettára gyújtva megköszönte, hogy kérése teljesült. Ez utóbbi alkalommal egymás szemébe néztek. Komoly, barna, aranyfényű szeme volt a fekete férfinak. „Stramm férfi" – gondolta ő, s egy kicsit irigyelte is, különösen a szeméért. Neki szürke szeme volt. Az ablaklehúzást megelőzően időnként olvasott. Időnként, mert a májgyulladás tünetei, farba bevágott s félúton eltörő injekcióstűk, elcserélt, s borzalmas következményeket okozó pasztillák rövid idő után bekúsztak a könyv sorai közé, s le kellett engednie a könyvet, hogy szétbogozza magában az olvasott szavakat a hallottaktól.

Az ablakhúzás után könyvét becsúsztatta maga és a fülke fala közé, s a kényszerű szemlehunyás következtében, a levegő suhogásával fülében elszunnyadt.

Félálmában csattant az ajtó, nehéz léptekkel belépett valaki, súlyos csomagtól nyekkent a feje fölötti csomagtartó hálója, s az új utas lehuppant melléje.

De tán éppen kanyarodott a vonat, s a kocsi jobban ingott a szokásosnál, mert majdhogynem őrá esett. „No, nem baj, mindjárt elhelyezkedik, hiszen nyilvánvalóan ő is érzi, milyen kellemetlenül nyomódunk egymásnak – gondolta. – Nehéz csomagot cipelt, ki tudja milyen messziről, lehet, utolsó pillanatban indult, rohannia kellett, hogy elérje a vona-tot, még reszket a lábikrája a megerőltetéstől. Örült, hogy lerogyhat valahova, majd megnyugszik, s elhelyezkedik rendesen."

Várt, elég hosszú ideig, közben kétszer is kattant a tüskehajú útitárs öngyújtója, de nem történt semmi. Szomszédja nem helyezkedett, meg se moccant. Pedig nem siethetett, meglehetősen egyenletes szusszanásokkal szedte a levegőt, térde sem reszketett, könnyedén és moccanatlanul dőlt az ő térdének.

Még nem nyitotta ki a szemét, csak visszaidézte gondolatban a kettős ülőhelyeken ülő útitársait. Tisztán emlékezett, hogy mindannyian kényelmesen elfértek egymás mellett, egyik sem kényszerült a szomszédjának dönteni térdét, sem a vállát a másikéhoz támasztani. Ennek pedig a válla is az ő vállához támaszkodik. „körülbelül egymagasságú lehet velem, és semmi esetre sem kövér, mert a vállcsontja, mint a ruhafogas. De az istenit, akkor miért nem fér el a helyén? – gondolta. – Mért nem!" – Ágaskodott benne a düh.

Vagy egyszerűen csak afféle süke-bóka lenne, aki nem is veszi észre, ha más lábán áll?

Megfeszítette karizmait, s ezzel mintegy kissé vissza is nyomta a támaszkodó vállat, ugyanakkor térdével is, mintha csak álmában egy ideges rezdülés lenne, ellökte az idegen térdét. De a térd és a váll, mint két tehetetlen inga, azonnal visszatért.

Meghökkent, lehiggadt. Talán nincs is eszméleténél a szomszédja. Hiszem akkor egészen más a helyzet. A véletlen és a szándékosság között feneketlen a szakadék. Ha valaki elalszik, s úgy dől rá magatehetetlenül a szomszédja vállára, az legfeljebb mosolyognivaló, de semmiképpen nem dühítő, még kevésbé megalázó. A térd és a váll nyomása egyszeriben mintha enyhült volna, szinte semmiségnek tűnt. „Szegény pacák, lehuppant, s azon nyomban el is nyomta a buzgóság, s ő milyen nagy feneket kerített a dolognak. Emberek vagyunk végtére is."

Szeme sarkából felsandított útitársára, megereszkedett arcot, hunyt szemet, félig nyitott szájat várt, s a kocsi imbolygására bókoló, hátratámaszkodó fejet.

Csalódnia kellett. Szomszédja a legteljesebb mértékben ébren volt, s a jelek szerint a szemben ülőket figyelte. Rövid pillájú hidegkék szeme volt, kalapja hátracsapva, bal kezével az orrát piszkálta. Szögletes arca volt, jó ruhája, két térdét messze széttartotta.

„Na jó – gondolta ő, mert eszébe jutott a könyv a jobb combjánál –, most tiszta helyzetet teremtek, s ha ennyire nem vagy tekintettel senkire, csak magadra, megszégyenítelek úgy, hogy mindenki rajtad röhög majd." Tette, mintha aludna tovább, de közben óvatosan, centiről centire kihúzta a könyvet maga mellől, s a kezében tartva a lehető legszorosabban behúzódott a sarokba, mintha csak álmában fészkelődnék. Átlesett a túl-

oldalra, most kisebb helyet foglalt el, mint szemben vele a cingár lány. Nagyon jó. Ha jön a kalauz, meg sem moccan, csak odaszól neki hanyagul. Nem durván, nem panaszkodóan, szellemes könnyedén. „Kérem a jegyem fele árát, jelenlegi helyzetemre való tekintettel." – Mire a kalauz: „De hát hogy képzeli, hogy én a saját zsebemből?" – Ő: „Szó sincs róla, majd az itt mellettem ülő kartárs, szaktárs, elvtárs, úr, mittudomén, majd ő megtéríti magának…" – És akkor a tenyere élét hirtelen bepréseli kettejük válla közé, felugrik, s mindenki láthatja majd, mennyi helyet foglal el ő, s mennyit a szomszédja a kettős ülőhelyből.

De a kalauz nem jött, s a ránehezedő nyomás egyre kellemetlenebb, elviselhetetlenebb, egyre megalázóbb lett. Átforrósodott a szeme lehunyt pillája mögött. Miért tart ez az ember, aki sem magasságra, sem köbtartalomra nem nagyobb nála, több helyre jogot a világnak ezen a tökéletesen semleges területén? Már nem tudott figyelni sem a kinti, sem a benti zajokra – mert hiszen a fülke eddigi élete ment tovább –, mintha minden érzékszerve elsorvadt volna, hogy a bal térdében és a vállában levő idegszálak annál vibrálóbb érzékenységgel reagáljanak.

Nem félt, szó sincs róla, nem is volt oka a félelemre. Felmérte már minden tekintetben szomszédját, s tudta, ő sokkal izmosabb, könnyedén el tudna vele bánni, egyszerűen csak meg kellene taszítania, s máris visszafoglalhatná eredeti helyét. De épp ezt nem tudta megtenni, még mint gondolatot is azonnal elvetette. Ha egy behemóttal áll szemben, akkor bizonyára megpróbálkozik az erőszakkal. De így?

Szólni sem lehetne. Lehetett volna. Esetleg. De mindjárt az elején. Most már ennyi idő után ő válna ezzel nevetségessé. És ha lenne is foganatja, azzal a kuporgással eltöltött hosszú perceket nem lehetne meg nem történtté tenni. És valószínűleg nem lenne foganatja. Goromba, undorító kiabálássá fajulna az egész, mint a cirkusz porondján két bohóc állnának a fülke utasai előtt. Az eredeti ok eltűnne, s csak az maradna meg, hogy ő izgága kötekedő, nem is szólnak hozzá, s egyszer csak beleköt a békésen mellette ülőbe. Mert talán még nem is olyan nagy a helykülönbség kettőjük között, hogy a felületesen odapillantók számára is olyan nyilvánvaló legyen a dolog, mint az ő számára.

Igen, nyilvánvalóvá kell tenni a fülke utasai előtt a méltánytalanságot.

Jobb vállát és karját feljebb csúsztatva, még beljebb húzódott az ablak mögé a sarokba, annyira, hogy könyöke a tető felé meredt, hónalja az oldalfalhoz simult, arca is érintette a falat, suhogva zúgott be mellette a levegő, ökle a nyak és áll hajlatában bújt meg. Igen, a magyarázkodás mit sem ér. Csak amire magától döbben rá az ember. Rettenetesen kényelmetlen volt jelenlegi helyzete, de legkevesebb tíz centiméter ülőteret

ismét átadott szomszédjának. Ezzel szó nélkül hozza tudomására: „Mit akarsz, ezt akarod? Hogy én a falra tapadjak, s neked annyi hely jusson, hogy el sem tudod foglalni?" Rá kell döbbenteni, hogy hebegve, pirulva, kapkodva húzódjon vissza a helyére.

De alighogy mindezt végiggondolta, máris érezte újra a vállára és térdére nehezedő nyomást. Taszítóbban, erőszakosabban, mint korábban.

„Szóval ez sem elég? Ennyi sem elég?" – Most nagyon szeretett volna a szomszédja szemébe nézni. Vajon milyen lehet a tekintete ezek után. Tán olyan, ami azt fejezné ki, hogy ő bizony nem tud semmiről, nem is vett észre semmi rendellenességet. Vagy milyen?

De nem tudott a szemébe nézni, meg sem tudta mozdítani a nyakát. A kényszerű pózban izmai görcsbe rándultak, megmerevedtek.

És mi lenne, ha még jobban összehúzódna? Még öt centit, vagy ha lehetséges, még tízet. Hatalmasan akarta. Hogy egészen tiszta, ordítóan tiszta legyen a helyzet. Ha ez sikerülne, és a szomszédja még akkor sem venné észre magát, majd észrevenné a dolgot a hat útitárs. Hiszen tudják, hogy itt van, ez az ő helye, hozzá még nem is a legjobb hely, a korom megállás nélkül száll az arcába. De ez az ő helye. Legalábbis az ő helye volt. Majd a lány vele szemben – a hajlakktól fénylő frizurájának egy foltját látta csak kényszerű helyzetében – megböki tervrajzos szomszédját, hogy „Odanézzen, hát ez mégis!...", s majd rájuk irányul a figyelem.

Legyőzte pillanatnyi gyengeségét, s felsőtestét az oldalfal felé elcsavarva, mindkét kezét felnyújtva – bal kezében változatlanul markolva a könyvet –, a falhoz préselte az arcát és a mellét. Miközben orrcsontja majd összeroppant, kajánul gondolta magában: „Na, talán ez most már eléggé nyilvánvaló helyzet. Úgy festhetek, mint egy visszájáról keresztbe feszített. Senki sem gondolhatja, hogy csak úgy elszunyókáltam, vagy sajátos ok nélkül vagyok ilyen pozitúrában." – Már várta a lépéseket, s a hangot: „Mit csinál maga az útitársával? Mire kényszeríti? Szégyellje magát!..." – Tán a dörgő hangú lesz? Nem, az most is magyaráz valamit a távolban, érdekes, milyen távolban. Vagy az aranyfényszemű, stramm, sörtehajú? Nem tudta, melyik lesz. Majd valamelyik.

De nem történt semmi. Csak annyi, hogy a szomszédja máris rajta támaszkodott újra. Most a hátába nyomta be kemény, csontos vállát.

Még! Még! Még!

Orrcsontja összetört, fogai a falba mélyedtek. Bizonyos, hogy ismét nyert néhány centit, de szomszédja utánafolyt, mint valami óriásamőba.

„Hát még mindig? Mindig! Akkor *még*!" – Már nemcsak az agysejtjei sugározták, a vérében folyt szét az akarat, égett egész testében. Aztán hirtelen megkönnyebbült, ruhája a földre hullott, a könyv mint

lelőtt madár úgyszintén, s ő ott lapult az ablak közepe táján a falon, tenyérnyien, koromfeketén, s oly laposan, mint egy falevél. Az ablakon besuhogó szél üvöltő orkánná változott parányi halószervei számára, s olyan örvénylést érzett maga körül, mintha egy hatalmas vízesés zuhogójában kapaszkodna fogyó erővel.

– Nem! Ne! Ne hagyjatok! – Teljes erejéből kiáltott, de hangja csak egércincogás volt. Az orkán zúgott, s most alájafeszült, eltaszította a faltól, megpörgette, s kivágta az ablakon.

A vonat örvénye pár pillanatig az ablak magasságában libegtette. Villanásképp látta, amint szomszédja bugyorba gyűri és feje alá csapja az ő ruháját, amint a lány egy újabb tervrajz fölé hajol, a francia rúzs még az ölében, amint a dörgő hangú gesztikulálva magyaráz, a nénike kapargatja a csontot az ő gyöngyház nyelű kedves késével, s az aranyfényszemű éppen unottan elnyomja ki tudja, hányadik cigarettáját.

Újra kiáltani akart, de már nem volt rá ideje, egy mellékörvény feljebb kapta, megcsavarta, lappal a vagonok teteje fölött elúszó szikraeső felé fordította, s aztán tüzektől meglyuggatott testét hirtelen lökéssel levágta az ezüstfényű sínre.

A parányi, megkínzott testét szétvágó, -roncsoló, -maszatoló, tonnákat hordozó, dübörgő kerekek fájtak a legkevésbé.

Megjelent: Új Írás, 1966. 1. szám